

De Hel

Aan het einde van de Langstraat staat al eeuwenlang een boerderij met de naam "De Hèl" of "Hèlsen Hof". Het gebied eromheen wordt "De Hèl" genoemd. De "Hèlkuul", "Hèlwèg" en "Hèlsen Berg" zijn daarvan afgeleid.

De oorsprong van de naam "Hel" is niet met zekerheid bekend. Vaak is geopperd dat de naam te maken heeft met de veldslag op de Mokerhei in 1574. De Staatse soldaten werden door de Spaanse legers vanuit Mook en vanaf de Mokerhei de moerassen ingedreven, richting Plasmolen. Dit moet voor hen een hel geweest zijn. Als ze voorbij Plasmolen er in slaagden de stuwwal te bereiken hadden ze de hel overleefd. Ze konden dan verder vluchten naar "het Hemeltje" bij Breedeweg of "het Himmeltal" in het Reichswald.

Een andere verklaring voor de Helweg en De Hel is het oude woord "hellwech". Dit woord werd in De Middeleeuwen gebruikt voor een weg waarover legers en kooplieden zich gemakkelijk konden verplaatsen. De Helweg was in die tijd de enige plaats waar je zonder natte voeten de moerassen tussen Het Ven en Mook over kon steken. Het uit de Helkuil gestroomde zand had daar aan de voet van de heuvels in het moeras een verhoging gevormd die reikte tot de rivierduinen bij De Hel. Ook het woord "Helpas" of "Höllische Pass" is hiermee verklaard: een pas is een ander woord voor "doorgang". Overigens wordt het woord "pass" ook vaak gebruikt voor een vochtig laag gelegen gebied of broekland wat hier ook van toepassing is.

Ook de Oudebaan kan hiermee in verband staan: vanuit Gennep en Ottersum kon je via de Oudebaan en de Helweg boven op de Sint-Jansberg komen. Daar kon je dan over de heuvels van het (Neder-) Rijkswald naar Nijmegen, Cranenburg en Kleve en verder.

Nog een andere verklaring komt vanuit het Duitse woord "Höllisch". Het Kleefse kadaster is opgemaakt en vastgelegd door Pruisische landmeters die Hoogduits spraken. De meeste oude wegen die de stuwwal op gingen waren holle wegen.

De Milsbekenaren hebben waarschijnlijk gesproken van "hoale wèg" zoals we nu nog in het dialect de Holle Weg noemen. De Helweg werd toen misschien ook wel "Hoale Weg" genoemd wat door de Pruisen mogelijk verbasterd is naar "Hölle Weg". De streek aan de overkant van de stuwwal kreeg de naam "Grafwegen", afgeleid van "gegraven wegen".

Een deel van de Kleefse kadasterkaart uit 1732. De twee rode blokjes zijn de boerderij waarbij de naam "Die Hölle" is vermeld. Het lichte vlak tussen de boerderij en de Helsen Berg is bouwland van de boerderij. Dit was een rivierduin dat in de jaren zestig van vorige eeuw is afgegraven voor zandwinning. "Der Hölliche Pass" is het laag gelegen gebied tussen de boerderij en de stuwwal. De boerderij en het bijbehorende gebied waren in 1732 eigendom van de burgermeester van Kleve, Johann Martin Haesbaert.

De voorgevel van de oude boerderij "De Hèl".

In 1811 was het hele landgoed "De Hel" eigendom van Peter Lamers van de boerderij "Vogelsang" in Ottersum. Later werd zijn overbuurman Gerard van de Loo van de boerderij "Roepaan" mede-eigenaar. In 1848 nam Gerard het aandeel van Peter ook over. Waarschijnlijk heeft de familie Lamers in de achttiende eeuw de boerderij "Vagevuur" gebouwd die al is aangegeven op de Tranchotkaart rond 1803. Beide boerderijen werden door de eigenaars verpacht.

In 1860 verkocht Gerard van de Loo het gehele landgoed "De Hel" aan Willem ten Haaf van de Aaldonk. Willems moeder was familie van Gerard van de Loo. Zoon Hannes ten Haaf vestigde zich op "De Hel". De familie Ten Haaf bewoonde de (na de oorlog herbouwde) boerderij tot in de jaren tachtig van de vorige eeuw. Het "Vagevuur" werd eigendom van Willem ten Haafs dochter Trui. Zij was getrouwd met Willem Wellens en woonde met hem in Middelaar. Zij bleef het huis verhuuren.